

Skötselplan för naturreservatet Rå uddar i Askersunds kommun

Rå uddar utvidgningsdelen vid Vättern. Foto: Rolf Wedding

Skötselplanen utgör bilaga 1 till reservatbeslutet.

Skötselplanen är upprättad av Rolf Wedding.

Allmän del

I beskrivningarna nedan anges efter vissa arter rödlistekategori där NT= nära hotad, VU=sårbar och EN=starkt hotad.

Naturförhållanden

Rå uddar består av talldominerad skog längs stränderna och på höglänta partier. Övriga delar domineras av granskog och blandskog på kalkrika jordar. Delvis handlar det om före detta trädklädda beteshagar som sedan många decennier är att betrakta som skog, delvis handlar det om områden som varit skog under lång tid, om än med betande boskap längre tillbaka i tiden. Granen har i stora områden dött av på grund av torka och angrepp av granbarkborre. Det kan förväntas en lövsuccession i dessa delar. Rikligt med lövsly kommer upp på de ställen där luckor öppnats efter granfällan. I området finns flera rödlistade svampar knutna till gran, hassel och död ved av olika slag i området.

Inom naturreservatet finns en mycket gammal en som är skyddad som naturminne år 1928. Enen är död sedan början av 2010-talet, men står kvar lutad mot stolpar. År 1974 mättes denna en upp till 88 cm i brösthöjdsdiameter och var då Sveriges grövsta en.

Strandzonen mot Vättern domineras av klippor och klapperstensstränder. I viken mellan norrudden och mellanudden finns även en sandstrand. Stränderna kring Vättern är rika på ovanliga mossor och lavar.

Historisk markanvändning

Enligt häradskartan från mitten av 1800-talet utgjordes största delen av reservatsområdet av skogsmark. Den idag granskogsbeklädda delen väster om riksvägen (skötselområde C) utgjordes av ängsmark liksom mindre partier i nordöstra delen vid Slätrask. På senare delen av 1900-talet har området nyttjats för skogsbruk, bete och fiske.

Prioriterade bevarandevärden

Biologiska bevarandevärden

Naturbarrblandskog med rik biologisk mångfald i form av kärlväxter, mossor, svampar, fåglar och insekter. Grunda vattenområden utgörande viktiga uppväxtområden för fisk. Området hyser en rik biologisk mångfald knuten till vätternnära skog med hållmarker, kalkberggrund, sprickdalar och strandklippor. Vättern är av riksintresse för naturvård och de strandnära områdena är viktiga yngellokalerna för den limniska faunan. Utöver de skäl som angetts i ursprungsbeslutet så är även värden knutna till tidigare hävd, ädellövträd och betesmark viktiga skäl för beslutet.

Inom reservatet finns flera olika skyddsvärda miljöer. Längs stränderna finns en rik lav- och mossflora med de skyddsvärda arterna gråblå skinnlav (EN), labyrinthlav (NT) och den ovanliga jättegrusmossan. I den strandnära tallskogen finns rödlistade arter såsom talticka (NT), motaggschamp (NT), staketflarnlav

(NT) och knärot (VU). Stora delar av skogsmarken är örtrik kalbarrskog med stort inslag av död granved och kalklövskog. Här återfinns arter som koralltaggsvamp (NT), svart taggsvamp (NT), ullticka (NT), granticka (NT), gropticka (NT), platt spretmossa (NT) och vedtrappmossa (NT). Det finns även betespräglade partier med värdefulla lövträdsindivider. I en sådan tidigare betesmark har liten blekspik (VU) påträffats.

Området är hemvist för ett flertal minskande eller hotade skogsfågelarter så som gröngöling, spillkråka, talltita samt arter knutna till vattenmiljön som fiskgjuse och drillsnäppa.

Kulturmiljövärden

Skogsbete har bedrivits i hela området och brynen har förmodligen varit öppna under tider bärande betespräglad ängsvegetation. I nuläget speglar rester av ängsflora, förekomst av gamla lindar, enar och ljuskrävande buskar den äldre beteshistorien.

Friluftsliv

Naturupplevelse, båtfärder, friluftsbad och sportfiske.

Källor

1. Artportalen, www.artportalen.se, Artdatabanken och Naturvårdsverket.
2. Ekonomiska kartan 1950-tal
3. Häradsekonomiska kartan (1859-1934).
4. Öberg, Thomas, 1970: Naturinventering av nordvästra Vätterns öar och stränder.
5. Tiveden 3. Länsstyrelsen i Örebro län.
6. Zetterstedt, J E. 1863. Om gamla träd. Öfberg. Kompl. Utsatta förh. 20:1.
7. Länsstyrelsens i Örebro län beslut om bildande av naturreservatet Råå uddar och beslut om föreskrifter inom naturreservatet mm (2009-02-25, dnr 5112- 3220-2006)
8. Länsstyrelsen i Örebro län, 1984: Naturvårdsöversikt Örebro län.

Plandel

Reservatet har indelats i följande skötselområden:

- A. Skogsmark (ursprungliga reservatet)
- B. Skogsmark
- C. Kalkblandskog/bete
- D. Lövskog /bete med restaureringsbehov
- E. Lövskog/bete
- F. Skogsmark
- G. Trädklädd betesmark
- H. Strandskog
- I. Friluftsliv

Skötselområde A, Skogsmark (44 ha)

Skötselområdet består av det ursprungliga naturreservatet bildat 2009. Områdets topografi med långsmala uddar sträckande sig ut i Vätterns vindexponerade nordöstra hörn har medfört att skogen har stark vindpåverkan och främst i sydvästlägena samt på öarna är skogen barrdominerad med lokalt rikligt inslag av löv i randområden och i fuktiga partier. Strandnära partier domineras av tall och hällmarker. Arter som talticka, grovticka, dropptaggsvamp och blåmossa är typiska i dessa delar. Påverkan av torka och barkborreangrepp har gjort att mängden död stående och liggande död ved är stor. Vedtrappmossa (NT), gransotdyna (NT) och brandticka är exempel på arter som gynnas av död granved. Flera öar ingår i skötselområdet. På Kungsholmen har den kalkrika berggrunden gett förutsättningar för en rik kalkflora med förekomst av blåsippa, blodnäva, kungsmynna, grusbräcka, buskviol, backtimjan, bergjohannesört och oxbär.

Den rika förekomsten av död ved gynnar hackspettar som gröngöling, större hackspett och spillkråka. Fiskgjuse, drillsnäppa och småskrake är typiska fåglar i strandmiljöerna.

Bevarandemål

Naturskog med en varierad åldersstruktur med stort inslag av gamla träd, döda träd samt lågor. Skogen ska bestå av olika trädarter till följd av naturlig störningsdynamik och succession. Trädskiktet ska vara flerskiktat. Omvälvande störningar i form av t.ex. insektsangrepp eller brand, kan leda till att hela eller delar av skogen under perioder har en annan karaktär. Detta ses som en del av skogens naturliga utveckling. Typiska arter av mossor, svampar, kärlväxter och fåglar förekommer t.ex. vedtrappmossa, dropptaggsvamp, talticka, drillsnäppa och fiskgjuse.

Skötselåtgärder

Fri utveckling.

Tall och gran dominerar skötselområde A. Foto: Emil Pagstedt Andersson

Skötselområde B, Skogsmark (19 ha)

Skötselområdet sträcker sig från Nydalen i söder till vägen som leder mellan Rågård och Vätterns strand. Skogen är varierad med flera olika skogstyper. I västra delen längs med Vättern dominerar magra tallskogar som i öster övergår i mera grandominerade bestånd med ett påtagligt inslag av aspar. Flera av asparna är hålträd. Marken är till stora delar örtrik med blåsippa, vitsippa, ekorrbar, skogsviol m fl arter men i vissa partier är marken fattigare och vegetationen av blåbärstyp. Inom skötselområdet finns stormluckor och ställvis har skogen gallrats. En bäck rinner mot nordväst i den södra delen av skötselområdet. Bäckens omges av olika typer av fuktig blandskog och sumpskog. Här dominerar klibbal, hägg, hassel och skogstry. I undervegetation finns arter som gullpudra, skärmstarr och skavfräken.

Utmed stranden finns en del större stenblock och ett par berghällar med en mycket rik moss- och lavflora med flera sällsynta arter, bland annat jättegrusmossa och gråblå skinnlav.

Bevarandemål

Naturskog med en varierad åldersstruktur med stort inslag av gamla träd, döda träd samt lågor. Skogen ska bestå av olika trädarter till följd av naturlig störningsdynamik och succession. Trädskiktet ska vara flerskiktat. Omvälvande störningar i form av t.ex. insektsangrepp eller brand, kan leda till att hela eller

delar av skogen under perioder har en annan karaktär. Detta ses som en del av skogens naturliga utveckling. Typiska arter för klapperstensstränder och naturskogar förekommer t.ex. gråblå skinnlav (EN) och backtimjan (NT) i strandmiljön. Ullticka (NT), fällmossa, vedtrappmossa (NT), platt spretmossa (NT), granticka (NT), knärot (VU), motaggsvamp (NT) och svart taggsvamp (NT) i skogsmiljön.

Skötselåtgärder

Fri utveckling. Intill värdefulla trädindivider kan röjning och ringbarkning av enstaka inväxande träd göras vid behov.

Skötselområde C, Kalkblandskog/bete (9 ha)

Området består av blandskog dominerad av gran med stort inslag av asp i 120-årsåldern och ett påtagligt inslag av lind, rönn, björk, tall och hassel samt enstaka lönn, säl, ask och alm främst i kanten mot åkermarken. En stor del av granarna har dött till följd av ett större angrepp av granbarkborre. Många av de äldre asparna är hålträd. Inom skötselområdet finns också den mycket grova en som är naturminnesskyddad.

Terrängen är blockig och det finns gott om rösen. Marken är kalkrik och floran örtrik. Fältskiktet domineras av gräs och örter som piprör och vitsippa med stort inslag av blåsippa. Här finns också andra lundväxter som lungört, vätteros och hässlebrodd. Området har en rik förekomst av epifytiska mossor, lavar och svampar knutna till lövträd och gran. Exempel på arter funna i detta skötselområde är glansfläck, rostfläck, liten punktlav, platt fjädermossa, trubbfjädermossa, guldlockmossa, fällmossa, ullticka NT, koralltaggsvamp NT, guldkremla, hasselsopp, honungsvaxskivling, krusbärskremla, gulflockig fjällskivling, violspindling och kantarellmussling.

Bevarandemål

Örtrik blandskog med en varierad åldersstruktur med stort inslag av gamla träd, döda träd samt lågor. Skogen ska bestå av olika trädarter till följd av naturlig störningsdynamik och succession. Trädskiktet ska vara flerskiktat. Störningar i form av t.ex. insektsangrepp eller hävd, kan leda till att hela eller delar av skogen förändras. Typiska arter för kalkbarrskog och kalklövskog förekommer t.ex. blåsippa, lungört, vätteros, vaxskivlingar, fjällskivlingar, guldkremla, hasselsopp, och violspindling.

Skötselåtgärder

Skötselområdet kan lämnas för fri utveckling med en aktiv röjning och gallring kring enskilda värdefulla trädindivider eller om tillgång till betesdjur finns kan ett extensivt bete där öppna ytor och gläntor skapas genom att naturliga luckor i vegetationen utvidgas med röjning, ringbarkning och försiktig gallring. Ett sent betespåsläpp efter midsommar är lämpligt för att ge vårfloran möjlighet att blomma över.

Delar av skötselområde C är blockigt med stort inslag av löv. Foto: Ida Lilja

Skötselområde D, Lövskog /bete (restaureringsdel) (1 ha)

Ung granplantering med stort inslag av lövuppslag som domineras av ask, asp, rönn och björk. I fältskiktet finns vitsippa och blåsippa.

Bevarandemål

Lövskog eller trädklädd betesmark med en varierad åldersstruktur med stort inslag av gamla och grova träd och inslag av döda träd. Skogen ska bestå av olika trädarter till följd av naturlig störningsdynamik och succession. Trädskiktet ska vara flerskiktat. Typiska arter för lövskogar förekommer t.ex. ask, hassel, blåsippa och trolldruva.

Skötselåtgärder

Granen avvecklas helt inom skötselområdet. Beroende på tillgång på betesdjur kan skötseln inriktas på trädklädd betesmark eller lövskog. Om bete införs ska en mer omfattande slyröjning genomföras, gläntor öppnas upp successivt samtidigt som enskilda trädindivider och grupper av träd och buskar ställs kvar. Om det inte finns tillgång till betesdjur får lövskog utvecklas fritt med regelbundna återkommande röjning av gran.

Skötselområde E, Lövskog /bete (4 ha)

Ett varierat lövdominerat område som till stor del fortfarande bär betesprägel trots att betet upphört här. Trädsiktet domineras av ädellöv, tall och triviallöv som ek, lönn, al och asp. I busksiktet finns rikligt med hassel. Inom skötselområdet finns en klibbalsdominerad sumpskog där vattnet rinner upp i ett källparti. Skogen är första generation efter en period som öppen ängsmark. Åldern på träden är strax under 100 år. Beståndet håller på att få en del grov ved av klibbal. Norra delen utgörs av en liten tallklädd dunge som tidigare hävdats genom bete. De äldre tallarna uppskattas vara ca 130 år. Jordarten är sandig och kalkrik. Vegetationen är örtrik med arter som blåsippa, trolldruva, liljekonvalj och gökärt. I alkärret växer gullpudra och rankstarr och på alarna växer bland annat jaguarfläck.

Bevarandemål

Örtrik blandskog med en varierad åldersstruktur med stort inslag av gamla träd, döda träd samt lågor. Skogen ska bestå av olika trädarter till följd av naturlig störningsdynamik och succession. Trädsiktet ska vara flerskiktat. Störningar i form av t.ex. insektsangrepp eller hävd, kan leda till att hela eller delar av skogen förändras. Typiska arter för lövskogar förekommer t.ex. blåsippa, lungört, vätteros, trolldruva och ormbär.

Skötselåtgärder

Yngre gran röjs bort inom skötselområdet. Beroende på tillgång på betesdjur kan skötseln inriktas på trädklädd betesmark eller blandskog. Om bete införs ska en mer omfattande slyröjning genomföras, gläntor öppnas upp successivt samtidigt som enskilda trädindivider och grupper av träd och buskar ställs kvar. Om det inte finns tillgång till betesdjur får lövskog utvecklas fritt med regelbundna återkommande röjning av gran.

Blåsippa är en karaktärsväxt i detta kalkrika område. Foto: Rolf Wedding

Skötselområde F, Skogsmark (1 ha)

Mindre grandominerat parti vid riksvägen med inslag av triviallöf främst asp. Vegetationen är relativt rik med t.ex. vispstarr och blåsippa.

Bevarandemål

Naturskog med en varierad åldersstruktur med stort inslag av gamla träd, döda träd samt lågor. Skogen ska bestå av olika trädarter till följd av naturlig störningsdynamik och succession. Trädskiktet ska vara flerskiktat. Störningar i form av t.ex. insektsangrepp eller storm, kan leda till att hela eller delar av skogen under perioder har en annan karaktär. Detta ses som en del av skogens naturliga utveckling. Typiska arter för rika blandskogar ska förekomma som t.ex. blåsippa, trolldruva och vispstarr.

Skötselåtgärder

Fri utveckling.

Skötselområde G, Trädklädd betesmark (5 ha)

Den östra delen av skötselområdet består av en liten beteshage med glest stående lite äldre körsbärsträd, en apel och en lönn samt en del sly och yngre träd av björk, ask, klibbal, lönn och andra lövträd. På den äldre lönnen växer den rödlistade laven liten blekspik.

Det västra området består av en tämligen öppen igenvuxen gräsmark närmast vägen som övergår i ett sumpskogsartat parti med rikligt med klibbal.

Området består av betesmark med ett i dagsläget tätt trädsikt. Det mesta av trädsiktet består av sly av björk, asp, klibbal och hassel. I områdets nedre västra del finns ett mer dominerande äldre trädsikt (ca 80 år) av klibbal. Längst i väster står en ensam äldre tall. På några mindre delar i öster finns svagt utvecklade kalkkärr med gullpudra, skärmstarr, springkorn.

I den östra kanten finns spridda äldre björkar och hasselbuketter i 100-årsåldern. Fältsiktet domineras av vitsippa men de lite torrare partierna har inslag av stor blåklocka, gökärt, ängshavre och fårsvingel. Skötselområdet ansluter till det befintliga reservatet (skötselområde A) och här övergår alkärret till frisk skogsmark dominerad av gran.

Bevarandemål

Trädklädd betesmark med en varierad åldersstruktur med stort inslag av gamla träd, döda träd samt lågor. Betesmarken ska bestå av olika trädarter och trädsiktet ska vara flerskiktat. Ett rikligt busksikt ska finnas. Typiska arter för trädklädda betesmarker med rörligt markvatten ska finnas hävdgynnade arter såsom liten blåklocka, gökärt och ängshavre samt arter gynnade av källmiljöer som gullpudra, springkorn och epifyter på solitärträd såsom gulnål (VU).

Skötselåtgärder

Skötselområdet är i stort behov av en restaureringsröjning/huggning i den större delen, men klibbalsbeståndet nere vid sjön kan med fördel lämnas orört. Bete i hela skötselområdet.

Skötselområde H, Strandskog (0,3 hektar)

Skötselområdet utgörs av en smal remsa med skogsmark längs med stranden vid Nydalens småbåtshamn. Området är kuperat med hållar vid stranden och en bergknalle österut. Trädsiktet domineras av tall varav några är gamla med begynnande pansarbark. Vegetationen är till stor del mager av typisk hållmarkskaraktär med lavklädda hållar. Längst i öster finns ett fuktigare parti som domineras av alar och andra triviallövträd.

Bevarandemål

En gles talldominerad skog med gamla grova träd.

Skötselåtgärder

Röjning av uppkommande slyvegetation och gran.

Skötselområde I, Friluftsliv

Områdets exponerade uddar ger goda möjligheter till bad, sportfiske, fågelskådning och naturvandringar. Mellan Norrudden och Mellanudden ligger finns sandstrand i skyddat läge. Sommartid gör många båtar strandhugg i den grunda viken mellan uddarna.

En stigslinga går igenom det ursprungliga reservatsområdet (skötselområde A). Denna slinga kommer att kompletteras med en ny från parkeringen igenom skötselområde C. En ny slinga planeras också igenom skötselområde B längs med Vätterns strand till Nydalen.

Naturreservatet är redan välbesökt på grund av närheten till Vättern och även lättillgängligt genom att parkeringsplatsen ligger intill riksväg 50. Förutsättningar för friluftslivet ökar ytterligare genom att reservatet binds ihop med Nydalens fritidsområde och kan ge möjlighet för närboende att vandra en långs sträcka längs Vätterns stränder.

Reservatet ligger i nivå 3, enligt fastställt nivåläggningsdokument dnr: 512-504-2014. Nivå 3 innebär att flera besöksanläggningar finns i naturreservatet. Jakt får bedrivas av markägaren med beaktande av vad som beslutats i naturreservatets föreskrifter. Fiske får bedrivas med beaktande av vad som beslutats i naturreservatets föreskrifter och gällande bestämmelse för fiske i Vättern.

Bevarandemål

- En väl underhållen P-plats för minst 5 bilar ska finnas vid entrén
- Väl underhållna informationsskyltar ska finnas
- En väl underhållen stigslinga ska finnas

Skötselåtgärder

- Underhåll av P-plats
- Underhåll av stigslinga och iordningsställande av en kompletterande slinga från Nydalen längs stranden till den befintliga stigslingan
- Tillsyn och underhåll av informationstavlor.

Förvaltning

Reservatsförvaltare är Länsstyrelsen i Örebro län.

Reservatsgränsmarkeringar

Reservatets gränsmarkeringar ska underhållas i enlighet med Naturvårdsverkets anvisningar.

Uppföljning

Uppföljning av bevarandemål

Uppföljningen av bevarandemål och syfte kommer att ske inom länens obligatoriska uppföljning – Block A – och beskrivs i Översiktlig plan för uppföljning av skyddade områden i Örebro län.

Uppföljning av skötselåtgärder

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av genomförda skötselåtgärder sker. Effekter av restaureringsåtgärder som kostat mer än 200 000 SEK, som är finansierade av sakanslaget och syftar till att stärka bevarandestatusen i naturtyper i Habitatdirektivets bilaga 1 eller för arter i bilaga 2 ska följas upp inom länens

obligatoriska uppföljning. Ytorna där åtgärderna genomförts ska följas upp separat så att åtgärdens effekter kan mätas.

Uppföljning av friluftsliv

Uppföljningen av friluftsliv kommer att ske enligt *Översiktlig plan för uppföljning av skyddade områden i Örebro län*. Planen är i dagsläget inte färdigställd.

Skötselplanekarta för naturreservatet

Rå uddar

Askersunds kommun
Beslutsdatum 2021-11-29
Dnr: 511-158-2017

skötselområden

- kalkblandskog/bete
- lövskog/bete
- skogsmark
- strandskog
- trädklädd betesmark
- restaurering

0 200 400m

- Information
- Parkering och information
- Naturreservat enligt detta beslut
- Befintligt naturreservat